

(169,7 мільйонів прибуттів у 2010 році). Друге місце посідає Західні Європа (153,7 мільйонів прибуттів у 2010 році), а третє Північно-Східна Азія (111,6 мільйонів прибуттів у 2010 році) [1, с. 4]. В цілому чітко простежується тенденція до збільшення кількості подорожуючих у цих напрямках. За прогнозними даними очікується збільшення кількості туристичних потоків до 1,6 мільярдів чоловік до 2020 року [1, с. 11].

Цікаво зазначити, що найбільш прибутковою країною з точки зору отриманого прибутку є США, що отримали 103,5 мільярдів доларів у 2010 році порівняно з 94,2 мільярдами, що були отримані в 2009. Друге місце посідає Іспанія (52,5 мільярдів), а третє Франція (46,3 мільярда) [1, с. 6].

Також проаналізуємо так званий «внутрішній туризм», що посідає найзначніше місце в Європі та Азії (496,1 та 197,4 мільйонів чоловік відповідно) [1, с. 10]. Динаміка має тенденцію до зросту, що свідчить про поширення внутрішнього туризму в світі. Це може бути пов'язано з поширенням еко-туризму в світі.

Найбільше коштів витратили в 2010 році німці (77,7 мільярдів доларів), що на 3,5 мільярди менше ніж у 2009. Наступні за рівнем витрат слідує американці (75,5 мільярдів). Дев'яте місце в топ-десять країн за обсягами витрат на туризм займає Російська Федерація (26,5 мільярдів доларів) [1, с. 10].

У XXI столітті відбувається глобальна інституціоналізація туризму, важливими аспектами якої є:

- розвиток наднаціональних інституційних норм туристичних взаємодій і туристичної діяльності;
- формування світового туристичного простору, розширення географії міжкультурних туристичних контактів
- створення міжнародних організаційних структур в туризмі (наприклад, Всесвітньої туристичної організації), інфраструктури їх забезпечення, стандартів надання туристичних послуг та підготовки туристичних кадрів;
- включення туризму в світові глобальні процеси як важливого чинника соціокультурного розвитку [2].

Розвиток світової економіки туризму є результатом задоволення людських потреб, починаючи з потреби на відпочинок та дозвілля, відновлення фізичних сил, споживацьких потреб і закінчуючи розумовими потребами: новий досвід, сприйняття та пізнання. Завдяки процесу глобалізації сучасний туризм відкриває особливості масового туристичного продукту разом з його стандартизацією та серійним виробництвом, спеціалізацією та різноманітністю його пропозицій, рушійною силою чого є, перш за все, загострення міжнародної конкуренції.

Література

1. *UNWTO Tourism Haghlights, 2011.* – 12 p.
2. *Международный туризм и Молдова [Електронний ресурс]: / Ю.И. Кротенко.- Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VDU_ekon/2007_2/VDU2-2007/036.pdf*
3. *Влияние факторов глобализации на развитие международного туризма [Електронний ресурс]: / Воронин И.Н., Воронина А.Б.- Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/176/knp176_115-117.pdf*
4. *Тенденции развития мирового туризма в XXI столетии [Електронний ресурс]: / Е.В.Сухарева.- Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Kultv/2010_26/18_suhar.pdf.*

Алла ФЛІССАК

Тернопільська обласна державна адміністрація

ВПЛИВ ЧЛЕНСТВА В НАФТА НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН-ЧЛЕНІВ

Інтеграційні процеси в рамках НАФТА здійснили значний вплив на економіку її країн-членів (США, Канади, Мексики). НАФТА, яке в даний час є однією з найбільших зон вільної торгівлі у світі, демонструє явні переваги від лібералізації торгівлі. Угода внесла значний внесок в економічне зростання і підвищення рівня життя населення у всіх трьох країнах. В ході поглиблення інтеграції країни заснували спільні підприємства з виробництва товарів і послуг, що дозволило канадським, мексиканським і американським фірмам спростити доступ до технологій, знизити витрати виробництва, а також активізувати співпрацю у взаємних рамках з метою зміцнення позицій цих країн на міжнародних ринках.

Північноамериканська інтеграція істотно вплинула на функціонування банківського сектора. Так, активізувалася діяльність американських банків у Канаді та канадських - в США. Американські банки та інші фінансові установи отримали можливість відкривати свої філії на території Мексики [1].

Створення Північноамериканської зони вільної торгівлі НАФТА сприяло економічному зростанню шляхом посилення конкуренції на внутрішньому ринку та заохочення інвестицій, як з внутрішніх, так і з зарубіжних джерел. З часу, як угода про створення Північноамериканської зони вільної торгівлі НАФТА набрала чинності, у всіх країнах, що беруть участь у НАФТА, рівень життя населення неухильно зростає, про що свідчать зростання обсягів торгівлі, ВВП, підвищення зайнятості населення, тощо.

Загальна взаємна торгівля між США, Канадою і Мексикою, завдяки утворенню НАФТА, виросла з 297 млрд. дол. в 1993 р. до 946 млрд. дол. в 2008 р., або в 3,2 рази. Сьогодні щоденна торгівля між партнерами становить приблизно 2,6 млрд. дол., або це - 108 млн. дол. в час. В рамках НАФТА здійснюється 80% торгівлі Канади і Мексики і більше третини сукупної торгівлі США [2]. Після вступу угоди НАФТА в силу, сукупний ВВП Канади, Сполучених Штатів і Мексики перевищив 17 трлн дол. в 2008 році, у порівнянні з 7,6 трлн дол. в 1993 р., або зріс в 2,2 рази [3].

Вважаємо, що Глава 16 Північноамериканської угоди про зону вільної торгівлі значно спростила отримання тимчасового дозволу на ділову або інвестиційну діяльність громадян країн-партнерів. Завдяки інтеграції підприємства країн, що беруть участь у НАФТА підвищили рівень конкурентоспроможності та прибутковості, що сприяло створенню нових робочих місць. Так, протягом 1993-2008 рр. їх число оцінюється в межах 39,7 мільйонів. У результаті рівень зайнятості в 2008 р. досяг 205 700 000 чоловік, що складає приблизно половину від сукупної чисельності населення трьох країн-партнерів НАФТА (444,1 млн. чоловік).

Зростання інвестицій. Інтеграція в рамках НАФТА сприяє зростанню припливу інвестицій, особливо у взаємних рамках. Причина пов'язана зі зниженням деяких інвестиційних ризиків, коли інвестори з країн-членів організації мають ті ж права і обов'язки, як і місцеві інвестори в рамках національного режиму.

Інтеграція, зміцнивши зв'язки між фірмами трьох північноамериканських країн, дозволила їм брати участь на недискримінаційній основі у торгах на державні закупівлі, що розширило можливості для залучення бізнесу. У 2008 році накопичені прямі іноземні інвестиції Канади і США, вкладеними країнами-партнерами по НАФТА, досягли 469 800 млн. дол. тим часом, як Мексика стала одним з найбільших реципієнтів прямих іноземних інвестицій (ПІІ) серед ринків, що розвиваються, а обсяг прямих іноземних інвестицій з двох інших країн НАФТА склав 156 млрд. дол., сукупний приплив прямих іноземних інвестицій в країни НАФТА в 2008 році склав 625,8 млрд. дол. [4].

Створення в Північній Півкулі нового інтеграційного об'єднання дало змогу отримати значні переваги від членства в НАФТА для споживачів країн-членів. Інтеграція сприяла зниженню цін, розширенню асортименту і підвищенню якості товарів у всій Північній Америці. Основною причиною зниження цін і підвищення якості товарів є торгова лібералізація (ліквідація митних зборів і лібералізація нетарифних обмежень у взаємній торгівлі). На кошти, зекономлені від безмитного імпорту, набувається більшу кількість товарів, в результаті чого споживач має кращий вибір товарів по більш низькій вартості. Також була впроваджена багатомовне маркування продукції, що привабливо не тільки для споживачів в регіоні НАФТА, але і в інших країнах.

Створення НАФТА вплинуло і на розвиток аграрного сектора в США і Канаді. З причини затяжної аграрної кризи в 80-х рр. мексиканська економіка стала залежна від імпорту сільськогосподарської продукції. Якщо до початку 70-х рр. Мексика імпортувала 230 тисяч тонн зерна в рік, то в 1971-1976 роках - більше 2 млн. тонн, в 1977-1982 роках - 5,4 млн. тонн, у 1983-1987 роках - 6,9 млн. тонн. Основними постачальниками виступили партнери Мексики по північноамериканській інтеграції - США і Канада. З 1990 року Мексика щорічно ввозить (головним чином із США) більше 10 млн. тонн зернових продуктів. Таким чином, більш активне включення Мексики в північноамериканську інтеграцію створювало умови для більш динамічного розвитку економік її партнерів - США і Канади. Зокрема, це дозволило США збільшити зайнятість у сільському господарстві на 50 тисяч осіб у 1994 [1].

Незважаючи на значні переваги від членства в НАФТА, є й інша сторона. Одна з них – це іноземна конкуренція, яка негативно відбивається на рівні зайнятості в США і Канаді, так як багато американські і канадські ТНК перенесли трудомісткі виробництва в Мексику з урахуванням фактора дешевої робочої сили. Але втрата робочих місць в трудомістких галузях збалансована появою нових робочих місць у сфері послуг і в капіталомістких і техноємних галузях. Також до негативних факторів відноситься те, що через підвищення залежності від американського ринку зросла вразливість економік Канади і Мексики, що особливо яскраво проявляється в періоди економічних спадів у США.

Література

1. Даркин А.В. Интеграция в рамках НАФТА.-Научный электронный журнал «Региональные исследования».- №2.-2010.- с.6.
2. Teslik L.H. NAFTA's economic impact.-2009. - Council on foreign relations / / <http://www.cfr.org/economics/naftas-economic-impact/p15790>
3. Results: North Americans Are Better Off After 15 Years of NAFTA // <http://www.naftanow.org/results>
4. Там же. <http://www.naftanow.org>

Костянтин ФЛІССАК

Тернопільський національний економічний університет

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ ЗАХОДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Початок ХХІ століття породив нові проблеми та виклики, які ще недавно належали скоріше до сфери науково-теоретичних досліджень. Однією з них є рівень забезпечення населення продовольчими товарами, необхідною їх кількістю належної якості. Так, у Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. №964-IV в числі основних напрямів державної політики з питань національної безпеки названо «забезпечення продовольчої безпеки» (ст. 8). Крім того, в «Стратегії національної безпеки України», затвердженій Указом Президента України від 12 лютого 2007 року № 105/2007 як стратегічну ціль, пріоритет та завдання політики національної безпеки (в числі інших) виділено послідовне здійснення «земельної реформи, забезпечення на практиці пріоритетного розвитку агропромислового комплексу як основи продовольчої безпеки держави» (п. 3.3 Стратегії).

В продовження формування стратегічної лінії у зазначеному напрямі 22 грудня 2011 р. Верховною Радою України прийнято Закон «Про продовольчу безпеку в Україні». В даному Законі *продовольча безпека* визначається як «соціально-економічне та екологічне становище, за якого всі соціальні і демографічні групи населення стабільно та гарантовано забезпечені безпечним і якісним продовольством у необхідній кількості та асортименті, необхідних і достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я населення України» (ст. 1).

Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО) зазначає, що продовольча безпека – це такий стан економіки, за якого гарантується забезпечення доступності продовольства